

۱. معرفی درس و منطق آن:

آموزش قرآن کریم بدون شناخت اصول راهبردی قرآن امری اثر بخش نخواهد بود از نکات مهم در منطق این درس شناخت مفاهیم راهبردی و متدولوژی قرآن در فهم و انتقال مفاهیم است. و میدانیم

تعلیم و تربیت اسلامی تحت تأثیر ارزش‌ها و آرمان‌های برآمده از آموزه‌های دینی و جهان‌بینی اسلامی، غایاتی مانند رشد و هدایت، طهارت و حیات طیبه، ایمان و تقوا، قرب الهی، رضوان احدیت، عبادت و عبودیت را پی‌گیری می‌کند؛ به طوری که کارویژه تربیت دینی در جامعه اسلامی همانا شکل‌دهی به باورها و ایمان و اعتقادات فراگیران، متناسب با ارزش‌ها و تعالیم دینی است.

در این راستا، یکی از آرمان‌هایی که با اهداف مزبور هماهنگ است، ایمان به فلسفه غیبت و انتظار فرج در اصلاح امور زمان که از بُعد جامعه‌شناختی، برای تأمین سلامت روانی افراد، کنترل ناهنجاری‌های اجتماعی و اصلاح جامعه کارساز بوده، به طوری که احساس «عدالت اجتماعی» به عنوان نتیجه باور به مهدویت، انگیزه مناسبی برای جلوگیری از ارتکاب جرم و ناهنجاری است. همچنین از منظر روان‌شناختی، انتظار، امیدواری و وعده پیروزی حتمی، موجب سلامت و قوت روحی و روانی در شخص منتظر گردیده و نهایتاً نهارها و مدل‌های رفتاری غالب، زمینه هم‌نوایی، همبستگی و نظم اجتماعی در جامعه را موجب می‌گردد که این خود برگرفته از رویکرد «تربیت مهدوی» است و باید از جهت‌گیری‌های غالب و کلان تربیت دینی در جامعه باشد.

همچنین باور به مهدویت و انتظار فرج، آموزه‌ای دینی است. بنابراین مهم‌ترین اهمیت‌های کارکردی تربیت قرآنی در حوزه تربیت دینی برای نوجوانان و جوانان به عنوان سرمایه‌های اجتماعی جامعه _ که بهترین دوران زندگی و سرمایه عمر خود را در اختیار نهاد آموزش و پرورش قرار می‌دهند _ متناسب با سطوح سنی و ویژگی‌های رشدی آن‌ها، ایجاد نشاط و امیدبخشی، فاصله گرفتن از روزمرگی، نجات از ناامیدی و امیدوار به آینده بودن، الگوی عمل داشتن، مراقبت دائمی، انتظار عالی، پاسداری از آیین الهی و... است. در آموزش قرآن کریم راهبردها و اصولی وجود دارد که توجه به آنها امر آموزش و فهم قرآن را تسهیل مینماید:

الف) دلالت‌های تربیت و آموزش قرآنی در حوزه بینش‌ها که شامل کمک در شناخت معیارهای حق و باطل، خردورزی، نجات از دام شک‌گرایی و تزلزل در حوزه اندیشه و تعمیق بینش و بصیرت مهدوی است.

ب) دلالت‌های تربیت و آموزش قرآنی در حوزه گرایش‌ها که شامل تخلّق به فضایل انسانی، امید به آینده روشن، صبر و استقامت، وابستگی نداشتن و تسلیم نشدن به اوضاع موجود، شجاعت و شهامت در تغییر اوضاع و شرایط، جوشش عواطف معنوی سازنده، هویت‌بخشی و رهایی از پوچی و بی‌هدفی است.

ج) دلالت‌های تربیت و آموزش قرآنی در حوزه رفتارها که شامل پویایی و سازندگی، تعهد و مسئولیت، مدیریت تحول، مجاهدت در برپایی حق، عدالت‌گرایی، وحدت و هم‌گرایی است

آسیب شناسی ظرفیت‌ها و چالش‌های راهبردی آموزش قرآن در نظام آموزشی

الف) فرصت‌ها و ظرفیت‌های بالقوه نظام آموزشی در حوزه آموزش قرآن

پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، ضمن مطالعات گسترده درباره اهداف و غایات نظام آموزش و پرورش، نسبت به مد نظر قرار گرفتن و توجه به چهار هدف زمینه‌ساز برای وصول به هدف غایی تعلیم و تربیت _ که همان رسیدن به کمال و قرب الهی است _ تأکید شده که این چهار هدف زمینه‌ساز عبارتند از:

یکم. تعلیم و تربیت فرد در ارتباط با مبدأ آفرینش؛

دوم. تعلیم و تربیت فرد در ارتباط با خویشتن؛

سوم. تعلیم و تربیت فرد در ارتباط با جامعه خود؛

چهارم. تعلیم و تربیت فرد در ارتباط با عالم طبیعت

همچنین در فصل اول «قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش» مصوب ۱۳۶۶، با عنوان «اهداف اساسی وزارت آموزش و پرورش» چنین آمده است:

ماده ۱. تقویت و تحکیم مبانی اعتقادی و معنوی دانش‌آموزان از طریق تبیین و تعلیم اصول و معارف احکام دین مبین اسلام و مذهب جعفری اثنی عشری بر اساس عقل، قرآن و سنت معصومین(ع)؛ ماده ۲.

رشد فضایل اخلاقی و تزکیه دانش‌آموزان بر پایه تعالیم عالیة اسلام، تبیین ارزش‌های اسلامی و پرورش دانش‌آموزان بر اساس آن‌ها، تقویت و تحکیم روحیه اتکا به خدا و اعتماد به نفس، ایجاد روحیه تعبد دینی و التزام عملی به احکام اسلامی، ارتقای بینش سیاسی بر اساس اصل ولایت فقیه در زمینه‌های مختلف جهت مشارکت آگاهانه در سرنوشت سیاسی کشور، ... رشد دادن و تقویت روحیه عدالت‌پذیری و عدالت‌گستری و ظلم‌ستیزی و مبارزه با تبعیضات ناروا و حمایت از مظلومین و مستضعفین، ...

در این راستا اهداف تربیتی در نظام تعلیم و تربیت اسلامی، به‌ویژه تربیت قرآنی که برگرفته از آموزه‌های قرآنی، اسلامی و اعتقادات اصیل و منجی‌گرایانه شیعه بوده و همه ابعاد وجودی متربی (بُعد معنوی، جسمانی، عقلانی، اخلاقی، عاطفی، اجتماعی) را در بر می‌گیرد، عبارتند از:

الف) اهداف تربیت قرآنی در وظایف انسان نسبت به خداوند: خداشناسی، پرهیزگاری، عبادت و بندگی؛

ب) اهداف تربیت قرآنی در وظایف انسان نسبت به خود: اندیشه‌ورزی و کسب علم و معرفت، کسب ایمان و فضایل اخلاقی، تعدیل و هدایت‌گرایی، توجه همزمان به بعد جسمانی و روحانی و ...؛

ج) اهداف تربیت قرآنی در وظایف انسان نسبت به دیگران: ارتباطات اجتماعی، ارتباطات اقتصادی، ارتباطات سیاسی، ارتباطات فرهنگی و ...؛

د) اهداف تربیت قرآنی در وظایف انسان نسبت به طبیعت: شناخت طبیعت و استفاده شایسته از آن.

همچنین در راستای آسیب‌شناسی رویکرد کنونی نظام تربیتی کشور به موضوع آموزش قرآن کریم به فراگیران و بررسی ظرفیت‌های بالقوه و چالش‌های اساسی در این‌باره می‌توان استدلال کرد که اگرچه خوشبختانه در سال‌های اخیر و به دنبال بازنگری و تدوین فلسفه تربیتی برای نظام تعلیم و تربیت کشور، با توجه به لزوم انطباق همه شئون زندگی آدمی با نظام معیار و ضرورت انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه آن توسط افراد جامعه، گام‌های مطلوبی برداشته شده، تربیت دینی و اخلاقی نسبت به سایر ساحت‌های تربیت، محوریت داشته و از اولویت برخوردار است. و باید نحوه آموزش قرآن کریم در مدارس تحول جدی یابد و باروشه‌های نوین و با تعمق در مفاهیم صورت پذیرد.

یکی از ویژگی‌های اصلی حیات طیبیه، تکیه بر ارزش‌های غایی زندگی _ قرب الی الله _ و نظام معیار متناسب با آن، یعنی مبانی و ارزش‌های مقبول دین اسلام است؛ زیرا با توجه به لزوم پذیرش ربوبیت خداوند متعال، به عنوان یگانه رب حقیقی جهان و انسان، این نظام معیار، جهت اساسی نحوه تحقق حیات طیبیه را در همه مراتب و ابعاد آن مشخص می‌نماید. بنابراین انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه نظام معیار ربوبی و انطباق همه ابعاد زندگی با این نظام، وجه تمایز اساسی حیات طیبیه از زندگی غیردینی (= سکولار) رایج محسوب می‌شود که نقطه اوج و حقیقت آن در جامعه جهانی مهدوی محقق می‌گردد. رکن شکل‌گیری تربیت مهدوی بر پایه انتظار واقعی تمسک به آموزه‌های قرآنی و شناخت راهبردهای اساسی در آموزش قرآن است.

مشخصات درس	نام درس: راهبردهای آموزش قرآن و حدیث
------------	--------------------------------------

<p>اهداف/ پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو قادر خواهد بود:</p>			
<p>۱. تقویت و تحکیم مبانی اعتقادی و معنوی دانش آموزان از طریق تبیین و تعلیم اصول و آموزش قرآن کریم</p>			
<p>۲. تعیین جایگاه قرآن در بین دروس و نظام آموزشی ما و اهمیت فراگیری آن</p>			
<p>۳. رشد فضایل اخلاقی و تزکیه دانش آموزان بر پایه تعالیم عالیة اسلام، تبیین ارزش های قرآنی و تشخیص رابطه آموزش قرآن و تهذیب نفس</p>			
<p>۴. تقویت و تحکیم روحیه اتکا به خدا و اعتماد به نفس، ایجاد روحیه تعبد دینی و التزام عملی به احکام اسلامی،</p>			
<p>۵. تبیین و تقویت روحیه عدالت پذیری و عدالت گستری و ظلم ستیزی و مبارزه با تبعیضات ناروا و حمایت از مظلومین و مستضعفین، ... در لابلای آموزه های قرآنی</p>			
سطح ۳	سطح ۲	سطح ۱	
دستیابی به اصول راهبردی در آموزش قرآن کریم	دستیابی به روش و متد زبان شناختی قرآن و حدیث	دانشجو به روش و فهم مفاهیم اولیه قرآنی دست میابد	دستیابی به اصول راهبردی در آموزش قرآن کریم

۲. فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

جلسه نخست: تعیین و تبیین اهداف و برنامه های استاد در طول ترم و تبیین اهداف و تعیین میزان توانمندی آموزش و فراگیری دانشجوین در زمینه قرآن و تخصیص میزان هنر قرائت و تلاوت و حفظ ایشان در این جلسه استاد دانشجوین را گروه بندی مینماید و برنامه نظری و عملی را براساس سرفصلها برای دانشجو تفهیم نماید این جلسه اهمیت بسزایی دارد زیرا اگر دانشجو با اهداف و برنامه های عملکردی و نحوه تدریس آشنا نشود و در تیمهای کار عملی قرار نگیرد از چارچوب درس جدا میماند

جلسه ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶: تبیین اصول و راهبردهای اساسی در مفاهیم قرآنی و آموزش آنها (آموزش قرآن و راهبردهای قرآنی بصورت نظری و عملی)

الف/ اصل عدالت جویی در آموزه های قرآنی

ب/ اصل مشارکت اجتماعی و تعاون همکاری

ج/ اصل مشورت و تفکر گروهی

د/ اصل ایثار و فداکاری و گذشت

د/ اصل حق طلبی و مبارزه با ظلم و شرک

ه/ اصل کرامت و احترام متقابل

و/ اصل عمل به معروف در تعاملات اجتماعی

در این ۶ جلسه استاد جهت تبیین اصول و راهبردهای قرآنی هریک از محورهای فوق را انتخاب و به همراه استخراج آیات مرتبط با زیر محورها تدریس آموزش آیه و مفهوم آیه و نکات راهبردی مینماید و در یک جلسه حداقل دانشجوین نمونه های عملی استخراج آیات را در کلاس عرضه

و ارائه میکنند هدف در این جلسات این است دانشجویان با مفاهیم راهبردی قرآن کریم آشنا شود و بیاموزد تا بتواند در کلاسهای درس بعدها به دانش آموزان انتقال دهد.

جلسه ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ : مطالعات روش شناختی راهبردی و آموزش اثربخش قرآن وحدیث
الف/ تبیین مقتضیات و الزامات روش شناختی آموزش قرآن
ب/ تبیین مقتضیات و الزامات زبان شناختی قرآن کریم
ج/ تبیین روشهای آموزش قرآن با تکیه بر مدلهای تصویری و دیداری و شنیداری
د/ روش شناسی تطبیقی مفاهیم قرآن و مسائل روز زندگی
ه/ نظام آموزشی قرآن : اجزا/ چشم انداز و رسالت و ماموریتها برای آموزگاران قرآنی
در این جلسات استاد به مباحث روش شناسی و مطالعات تطبیقی در متدولوژی آموزش قرآن و شباهتها و تفاوتها آموزش قرآن با سایر زبانها میپردازد و از برنامه های جامع آموزش ریان قرآن بهره میگیرد دانشجویان هم با استفاده از نرم افزارها روشهای نوین را تبیین میکنند.

جلسه ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ : تبیین نقش قرآن در تعالی و رشد و پیشرفت جامعه و خانواده و ضرورت فراگیری آن و نحوه آموزش این نقش به جوانان
در این جلسه استاد به طرح مسائل عینی در سبک و مدل زندگی و محورها و مولفه هایی که در قرآن به عنوان کلیدهای اساسی رشد و تعالی و پیشرفت بشر معرفی شده اشاره میشود در این قسمت مطالعات انسان شناسی که راهبرد اصلی قرآن است تبیین میشود قرآن کتابی است برای انسان و محورش هدایت انسان است.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- درس بصورت نظری و عملی حتما ارائه شود و دانشجویان در تکالیف عملکردی جدی ورود یابد و تحت نظارت استاد عمل نماید مثلاً تبیین راهبردهای اخلاقی یک سوره توسط استاد و ارائه کار عملی مشابه به دانشجویان
- وقوف استاد به مفاهیم کلیدی قرآن آشنایی با تفسیر آیات
- در جلسه نخست کلیه اهداف درس توسط استاد تبیین گردد
- اصلی ترین راهبرد درس آمیختگی آموزش قرآن و متن آیات توأم با مفاهیم کلیدی و راهبردی است.
- چون در عنوان درس آموزش حدیث هم هست تکالیف محوله به دانشجویان میتواند یک خطبه از نهج البلاغه یا یک دعا از صحیفه سجادیه باشد

۴. تکالیف یادگیری :

در اولین جلسه استاد به هر فرد یا هر تیم تحقیقاتی در کلاس یک سوره کوچک بدهد و تدریس در کلاس توأم با مفاهیم راهبردی و روش بیانی و مفهومی و زبانی سوره باشد.
دانشجویان هر یک سوره ای کوچک را بردارند و نکات راهبردی آن را استخراج و شیوه تدریس این سوره را با متن آیات و مفاهیم در قالب کار عملی ارائه کنند.

۵. تکالیف عملکردی :

- شرکت در یکی از تیمهای علمی کلاس

- انجام فعالیت علمی مقایسه ای و بررسی پیرامون تدبیر و تبیین مفاهیم راهبردی سوره

- یادداشت برداری از مطالب کلاس

- مطالعه مستمر و تحقیق پیرامون موضوعی که استاد در اولین جلسه به دانشجو محول کرده
- ارائه یک کار عملی و استخراج نکات تفسیری یک سوره و تفکیک نکات راهبردی و راهکارها و روشها در درون سوره بررسی شده

۶. منابع آموزشی

این درس فعلا منبع اصلی جامعی ندارد که باید نگارش شود اما منابع فرعی دارد.
منابع فرعی:

- هدایت, شهرام , بررسی زبان شناختی واژه های قرآن کریم, ۱۳۸۴, تهران, بی نا
- پاکتچی , احمد, ترجمه شناسی قرآن رویکردی نظری و کاربردی , ۱۳۹۲, تهران , امام صادق
- طباطبایی, سیدمحمد کاظم , منطق فهم حدیث , ۱۳۹۰, قم, موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
- ری شهری , محمد, دانشنامه قرآن و حدیث , ۱۳۹۰, قم, دارالحدیث

۷. راهبردهای ارزشیابی یادگیری

در این درس راهبردهای ارزشیابی عبارتند از :

- تدریس مبتنی بر مقایسه و کار عملی
- نظارت مستمر بر انجام فعالیت عملکردی
- تقسیم بندی دانشجویان به گروههای علمی براساس سرفصلهای اصلی درس جهت انجام تکالیف کلاسی و عملکردی
- مدل ارزشیابی عبارتست از : ارزشیابی مستمر / آزمون نوشتاری پایان ترم / ارزشیابی عملکردی دانشجویان پس از ارائه کار عملی به استاد
پایان دوره/ ارائه تکلیف کلاسی جهت تعیین نمره طول ترم دانشجو

